

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 15 november 2006
Utskriftsvänlig pdf-fil

Lite senkommet har portmodernismen och dess dekonstruktivistiska analysmetod letat sig fram till idrottshistorien och funnit den vara i stort behov av dekonstruktion. Man siktar därvid in sig på en traditionell, naivt empiristisk historieskrivning, som enligt Mats Franzén är en kanske lika marginell företeelse inom historievetenskapen, inklusive idrottshistorien, som postmodernismen. Man å andra sidan, menar vår recensent, det finns mycket som är matnyttigt eller till och med värdefullt i antologin *Deconstructing Sport History: A Postmodern Analysis*, som sammanställts av Murray G. Phillips med förord av Alun Munslow. Intressanta artiklar svarar bland annat John Bale (om konstruktionen av en högt höjdhoppande afrikansk atlet 1907), Jeffrey Hill (om användandet av sportsidestexter som källa) och Patricia Vertinsky (vars "Time Gentlemen Please" behandlar feminism och sporthistorisk forskning) för. Dock – sporthistoriens framtid ligger knappast i postmodernismens sköte, utan snarare i en kritisk historieteoretisk diskussion som redan förs och som idrottshistoriker borde engagera sig i.

Sport, historia och dekonstruktion

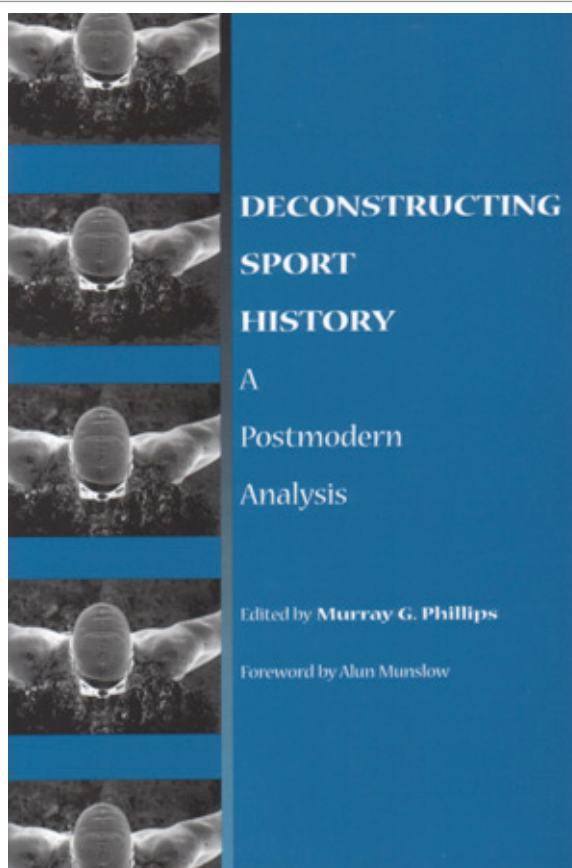
Mats Franzén

Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet

Murray G. Phillips (red)
Deconstructing Sport History: A Postmodern Analysis
266 sidor, hft.
Albany, NY: State University of New York Press 2006 (Sport, Culture, and Social Relations)
ISBN 0-7914-6610-8

Det förflutna förändras med nuet: den insikten skulle enligt vad Alun Munslow skriver i förordet till *Deconstructing sport history* ge ett viktigt argument för en (mer) postmodern analys också av sportens historia. Men att samtidens förståelsehorisont får konsekvenser också för hur det som varit kan förstås, förklaras och värderas är näppeligen en insikt som springer ur postmodern filosofi utan mer en grundläggande historiehermeneutisk tanke. Dels måste ju historikern alltid göra det förflutna begripligt i nuet, vilket inbegriper ett slags översättningsarbete, dels genererar ju samtidens problem ständigt nya frågor till det förgångna, varför historien ständigt behöver omvärderas. För att förstå det behövs inga postmoderna filosofer.

Anledningen till att ge ut den här volymen är enligt redaktören Murray G. Phillips avsaknaden av kritisk reflektion över historiedisciplinens praktiker, hur historia skrivs, vilket särskilt skulle gälla för just subdisciplinen sporthistoria. Och visst behövs en sådan diskussion av tillståndet i de anglo-amerikanska idrottshistoriska tidskrifterna att döma, där kanske en artikel per årsvolym ägnas mer grundläggande historieteoretiska frågor. (Bokens författare håller sig för övrigt strikt inom den anglo-amerikanska (sport)forskningens domäner.)

Många antaganden tas nämligen alltför ofta och alltför lätt för givna i stället för att utsättas för granskning. I flera av bidragen i antologin klargörs detta, som mest intressant kanske av John Bale, som vänder ut och in på ett sporthistoriskt klassiskt foto från en tysk Rwanda-expedition år 1907 som ofta har använts till att konstruera en högt höjdhoppande afrikansk atlet. Men ser vi hoppet som sport eftersom vi redan är bekanta med höjdhoppsgrenen? Mer klart är att på detta sätt har en svart supermänniska skapats, tillika en stereotyp av tutsiern. Bales analys av fotot är föredömlig genom att frilägga dess tvetydigheter. Också Jeffrey Hills kritiska granskning av det ibland slentrianmässiga användandet av sportsidesartiklar som källa är exemplarisk: som journalistisk produkt har källan som regel fiktionens form och genren måste förstås (som alla genrer) också genom vilka den talar till. Hill visar det genom att granska hur FA-cupfinalen år 1914 skildras i nordengelsk press. Kort sagt: formen är en del av innehållet, något som en naiv empirism brukar bortse från. Historieskrivningen använder av tradition narrativa medel, men vad är då en bra historia? I en diskussion av hur det första världskriget ironiskt nog bidrog till att bevara ett årligt återkommande rugbyliknande spel känt som The Haxey Hood i Island of Axholme, pekar Catriona M. Parratt – som växte upp där – på hur traditioner bestämmer känslan för denna landsdel och därmed också vissa narrativa former vilka kan stå i vägen för en rimlig historieskrivning. Vi ser återigen hur form blir innehåll.

Men förutsätter denna kritiska utfrågning av källor och traditioner postmodernismen? Frågan får inget redigt svar i antologin eftersom den postmoderna historieskrivningen ställs mot en traditionell, naivt empiristisk historieskrivning. Brett Hutchins ställer således upp traditionell och postmodern historia som renodlade typer mot varandra. Samtidigt ser han emellertid en rad mellanpositioner här och menar till och med att "den enda realistiska optionen" finns mellan traditionens berg och den postmoderna teorins forsande vatten". Mellan dem gället det att navigera. Men jag har svårt att se att det är just postmodernismen som har öppnat detta navigerbara fält: är den inte bara något i en av marginalerna med den naiva empirismen i den andra marginalen? Och skall vi överhuvudtaget se historieskrivningens optioner blott i en spänningsdimension? Också Douglas Booth arbetar längs en sådan dimension och identifierar sju förklarande paradig: traditionell berättelse, intresseburen historia (advocacy), kontextualism, jämförande analys, kausalanalys, social förändring och så lingvistisk dekonstruktion. Men om den lingvistiska analysen handlar om "att bevara vad människor verkligen erfor och att eliminera stora berättelser som förutbestämmer innebörder" så ekar åtminstone för mig Rankes "wie es eigentlich gewesen" i citatets första del. Och den moderna, eller traditionella, historieskrivningen började ju med Ranke kan man säga. Att se upp med hur de stora berättelserna tillhandahåller tolkningsramar är en viktig poäng, men är det inte minst lika angeläget att se upp med hur problem och begrepp av idag färgar synen av igår, eller har vi gjort upp med anakronismens problem en gång för alla bortom de stora berättelserna? Trots att flera antologibidrag är försiktiga och försöker inta mellanpositioner, så blir det postmodernismen som likväl ges monopol på vägen bort från den naiva empirismen, samtidigt som mycket av den kritiska historieteoretiska diskussionen förbigås med tystnad. Men det kanske är priset för en senkommen kritik av den traditionella historieskrivningen i sporthistorien?

Dessa kritiska frågor får emellertid inte skymma flera intressanta bidrag. Utöver dem jag framhållit ovan, vill jag särskilt framhålla tre. Patricia Vertinskys "Time Gentlemen please" ger oss utöver en fin översikt av hur feminismens frågor mött sporthistorien också några substantiellt kritiska frågor att arbeta vidare med, som vad som är historiskt relevant att studera när vi inte utgår från "sport som manligt, modernt och atletiskt" samt vidare förkroppsligande som central kategori. Robert R. Rinehart argumenterar bra för en icke-traditionell sporthistoria och för vad han benämner en historisk holograf. Ordvalet är förvisso i sig inte klargörande, men poängen är en mer amorf och flytande beskrivning av sportens förflutenheter bortom de stora berättelsernas förförståelse. Särskilt poängterar han behovet av nya frågor – utan dem inga spännande resultat – liksom nya sätt att presentera forskningen. Sporthistorien har en särskild potential genom kroppens centrala plats i utövandet: här får den en möjlighet att bli ett föredöme för historieämnet mer allmänt.

Utfrågningens konst demonstrerar S.W. Pope i en analys av basketens och jazzens betydelse för den US-amerikanska kulturen 1920-1950. Fokus ligger på det svarta bidraget här med improvisationen som förenande länk mellan kulturformerna. Här uppstod en specifik afro-amerikansk estetik, på en för de båda kulturformerna gemensam nöjesscen, alltså utanför den organiserade idrottens värld. Men källmaterialet är bräckligt, och ett än större problem är att fånga detta som *performance* – ett för kulturforskningen allt viktigare begrepp ännu utan bra svensk översättning. Det gäller nämligen att undgå essentialisering av denna svarta stil och visa hur den tar form i ett specifikt tid-rum (sammanhang): detta är nämligen inte en fråga om ras.

Summa summarum är *Deconstructing sport history* en antologi med flera vägande bidrag. I kritiken av den historieskrivning – om sport eller vad som helst – som naivt berättar sin historia utan att brottas med källorna och väljer den form, det narrativ, som "råkar passa" har den mycket matnyttigt att berätta. Men den kräver sin kritiska läsare. Sporthistoriens framtid och framgång ligger nog inte i "utmaningarna som ställs av Barthes, Bauman, Derrida, Foucault, Jameson, Lyotard, följda av Hayden White, F.R. Ankersmidt, Keith Jenkins, Alun Munslow med

flera” som Murray G. Phillips skriver i bokens konklusion. Snarare ligger den i att sporthistorien fullt ut engageras i och av den historieteoretiska diskussionen, och då handlar det om namn som Richard Evans, Reinhart Koselleck, Pierre Nora, Jörn Rüsen, Philippe Sarasin & Joan Wallach Scott – även om diskussionen alltid är viktigare än namnen. Varför gå över ån efter vatten?

© **Mats Franzén 2006**

Köp boken från Adlibris.se

Kjøp boken fra Akademika.no

Køb bogen fra Saxo.dk